

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Fejérpataky László — udvari tanácsos. Ő felsége 1907 augusztus hó 4-én Ischlben kelt legfelsőbb elhatározásával dr. *Fejérpataky* László, egyetemi tanárnak, a Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtára igazgatójának kiváló tudományos működése, különösen könyvtárunk felvirágoztatása érdekében szerzett kiváló érdemei elismerésül a magyar királyi udvari tanácsosi czímet díjmentesen adományozni méltóztatott. *Fejérpataky* László e kitüntetése, mint huszonöt, munkában és nemes fáradozásban eltöltött esztendő érdemeinek legmagasabb elismerése széles körben keltett őszinte örömet. A szívből örvendzők között azonban a könyvtár tisztviselői állanak legelső sorban, a kik közel tizenöt éve tisztelik személyében a méltányos és jóságos főnököt.

A Széchényi Orsz. Könyvtár tisztviselői tanulmányúton. A Magyar Nemzeti Múzeum utazási alapjából a nmélt. vallás- és közoktatásügyi minisztérium jóváhagyásával a folyó évben dr. *Sebestyén* Gyula cz. igazgató-ór a dunántúli szerzetesi könyvtárak, *Varjú* Elemér segédőr pedig az északkeleti hazai könyvtárak átkutatására nyert segélyt. Dr. *Gulyás* Pál segédőr viszont a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának megbízásából s támogatásával Dresden, Berlin, Charlottenburg és Hamburg népkönyvtári intézményeit tette tanulmány tárgyává.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetsége 1907. évi közgyűlése június hó 29-én zajlott le Pécsen, a városháza nagytermében, nagyszámú és lelkesen érdeklődő közönség jelenlétében, *Wlassics* Gyula elnöklésével. Az ülés fénypontja egyúttal is az elnöki megnyitó beszéd volt, melynek az volt a vezérlő gondolata, hogy az ország kulturális haladása egyfontosságú gazdasági fejlődésével s hogy elsőrendű szükség a vidéki közművelődési középpontok megteremtése. A nagyszabású beszéd után elnök az ülést megnyitván, először *Nendvich* Andor dr. polgármester Pécs sz. kir. város nevében, majd *Majorossy* Imre kir. tan. a Pécsi Múzeumegyesület nevében üdvözölte a közgyűlés tagjait. Az üdvözlő beszédek elhangzása után *Mihalik* József kir. tan. h. előadó bemutatta a közgyűlésnek az orsz. tanács és főfelügyelőség 1906. évi jelentéseit, melyeket a közgyűlés egyhangúlag vett tudomásul. Ezután az orsz. tanács 1906. évi számadásainak megvizsgálására

kiküldték *Andriska* Antal és *Szendrei* János min. osztálytanácsosokat s egyhangúlag megválasztották *Mihalik* Józsefet a szövetség titkárává, *Berczik* Árpádot a tanács, *Déchy* Mórt, *Katona* Lajost és *Szendrei* Jánost pedig a szövetség tagjaivá. Ugyancsak e közgyűlésen történt meg a tanács és főfelügyelőség hivatalos lapjának a bemutatása, melyről szakirodalmi rovatunkban talál bővebb tájékoztatást az olvasó. Az ülés további programmpontjai voltak a két szakbeli előadás: *Gerecze* Péteré a pécsi székesegyház építészeti és szobrászati emlékeiről és *Semayer* Vilibáldé, a ki hazánk néprajzi kutatásainak szervezéséről tartott nagy érdeklődéssel és tetszéssel fogadott felolvasást. A beérkezett indítványok során *Katona* Lajos dr. jól megokolt előterjesztése kapcsán a szövetség kimondta a hazai inkunabulumok repertorizálásának sürgős szükségességét s annak végrehajtására a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségét kérte fel. Ugyancsak elfogadta s pártolólágg tette át a Műemlékek Országos Bizottságához a szövetség *Gerecze* Péter indítványát egy Országos Műemlékvédő-Egyesület létesítése iránt. A közgyűlés utolsó pontja *Újváry* Ede, Szombathely város főjegyzőjének felszólalása volt, a kinek meghívására a szövetség elhatározta, hogy jövő évi közgyűlését Szombathelyen fogja megtartani. Közgyűlés után Pécs város tanácsa társas ebéden látta vendégül a szövetség megjelent tagjait.

Az ötödik könyvtárnoki szaktanfolyam lefolyásáról a következőket jelenthetjük. A július hó 2-ától 13-áig megtartott tanfolyamon huszonkét hallgató vett részt, még pedig *A) állami segélyvel, hivatalból behíva* : 1. *Bruckner* Károly gymn. tanár, a késmárki ág. h. ev. lyceum könyvtárából. 2. *Jéger* József gymn. tanár, a békéscsabai múzeum egyesület múzeumától. 3. *Magyar* József városi főjegyző, Eperjes. 4. *Majthényi* András, a szatmári Kölcsey-Kör múzeumától. 5. *Mikusay* József polg. isk. tanító, Nagyvárad. 6. *Molecz* Béla gymn. tanár, Csongrádvármegye tört. és rég. társulata múzeumától, Szentes. 7. Dr. *Nagy* József gymn. tanár, a kiskunhalasi ev. ref. főgymn. könyvtárából. 8. *Sági* János kir. telekkönyvvezető, a keszthelyi balatoni múzeumtól. 9. *Szabó* Sándor dr. gymn. tanár a nógrádvármegyei múzeumtól Balassagyarmatról. 10. Dr. *Újváry* Ede városi főjegyző, a vasvármegyei kulturegyesület múzeumától, Szombahelyről. *B) önkéntes résztvevők* : 1. *Andorka* Sándor városi tanácsí irattáros, (Győr). 2. Dr. *Divéky* Adorján gymn. tanár, (Trsztena). 3. *Enyvvári* Jenő föv. könyvtári gyakoronok, (Budapest). 4. *Hamar* István ref. theol. akadémiai tanár, (Budapest). 5. *Holub* József tanárjelölt, (Szegszárd). 6. *Huszár* Mihály r. kath. segédlelkész, (Köszeg). 7. Dr. *Hübner* Emil lapszerkesztő, (Czegléd). 8. *Lipták* Máté vm. főlevéltárnok, (Déva). 9. *Milleker* Rezső bölcsészettan. hallgató (Budapest). 10. *Molnár* János, ref. lelkész, (Erzsébetfalva). 11. *Szilágyi* Sándor polg. isk. tanító (Budapest) és 12. *Vág* Sándor tanárjelölt (Budapest). A hallgatóság *Fejérpataky* László, *Ferenczi* Zoltán, *Gulyás* Pál és *Varjú* Elemér előadókkal az élén július 2-án reggel 8 órakor gyűlt egybe a Magyar Nemzeti Múzeum tanácstermében, a hol *Fraknói* Vilmos orsz. főfelügyelő lendületes szavakkal köszöntötte a résztvevőket, kitarató munkásságra buzdítva őket. A tanfolyammal kapcsolatban a hallgatóság a Széchényi Országos Könyvtáron

kívül, a kir. magy. tudomány-egyetem, a Magyar Tudományos Akadémia, a kereskedelmi és iparkamara, az orsz. képviselőház s a budapesti könyvtár-egyesület könyvtárait, végül az országos levéltárat látogatta meg, az illető intézetek tisztviselőinek szakszerű vezetése mellett. A tanfolyamot, a főfelügyelő nevében annak vezetője, *Fejérpataky* László udv. tanácsos rekesztette be, köszönetet mondva a tartós érdeklődésért. A hallgatók nevében *Hamar* István ref. theol. akad. tanár fejezte ki hálóját a tanfolyam előadóinak.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének újjáalakulása. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége új szervezeti szabályzata, mely a népkönyvtárak s egyéb népművelő intézmények ügyeit is a főfelügyelőség hatáskörébe utalja s az irodai teendők ellátásáról egy előadói, egy titkári s egy tollnoki állás rendszeresítésével gondoskodik, f. évi június hó 29-én nyerte meg Ő felsége *Fraknoi* Vilmos püspököt további öt esztendőre orsz. főfelügyelővé, a nagyméltóságú vallás-és közoktatásügyi miniszter úr pedig *Szalay* Imrét orsz. főfelügyelő helyettesé, *Fejérpataky* Lászlót, *Ferenzi* Zoltánt, *Horváth* Gézá, *Kammerer* Ernőt, *Krenmer* Józsefet, *Mihalik* Józsefet, *Posta* Bélát, *Radács* Jenőt és *Semayer* Vilibaldot ugyancsak öt esztendőre orsz. felügyelőkké méltóztatott kinevezni. A minisztérium ez intézkedésével kapcsolatban nyert megerősítést dr. *Cserni* Béla, *Divald* Kornél és dr. *Gulyás* Pál szakmegbízottit, továbbá *Tóth* Árpád pénztárnoki alkalmaztatása. A rendszeresített állások közül egyelőre csupán a tollnoki állás töltetett be dr. *Pataki* János személyével.

Színielőadás a börtönügy javítására. A Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában letétképen őrzött Perényi-levéltárban van egy érdekes levél 1843-ból báró *Perényi* Gáborhoz czimezve. Tisza-Újlakon színi előadást rendeznek, melynek jövedelmét Ugocsa vármegye börtöneinek javítására szánják. Azon levelek közé tartozik, melyeken — kisebb fontosságuk dacára is — érzik a kor hatása és hangulata. A mióta *Eötvös* »A falu jegyzőjében« fölhívta a figyelmet a börtönügy visszasságaira, lépten-nyomon szó esett javításáról. A 40-es évek jellemző, föllengős, pathetikus stílusában van írva s a jótékonycélú előadásról úgy ír, mintha az egész kulturára kiható fontosságú lenne. Hogy jövedelem nem sok lehetett belőle, a túlságosan szerény helyárból is következtethetjük. A levél szövege a következő:

»A' haladás szövénnekét kegyesen lobogtatják felettünk az égiek, 's ez a' megszibbadt tagokba új erőt, az eltompult kebelben érző szívet a' rabigát szokottba szent szabadságot öntött, a' sötétség tömkelegében szédelő előtt, melybe azt politikai ármány vagy a' harc foglalta napok taszták, piruló hajnalt, a' világosság első sugarival derített. Ha a' mult év tizedekre tekintünk, mellyek folytán honunk oly gyors haladással fejlődött, anyagi ugy szellemi jó létére nézve, biztosan reménylhettyük azon nap elérkeztét, mely honunkat Hellas tudomány nagyságára, úgy Európa jelenlegi művelt Statusai közé fogja emelni. De mind azon gyors fejlődés mellett is, a' betegségből épülő tagok nem birnak óriási erővel, — nagyot csak telyes fejlődésű hon alkothat, lassanként

napi munkában kell erősbödni, a' tagoknak, hogy azon végtelen sokat, mi a' messze aranykor előtt áll, elhárithassák, 's igyekezzenek fokonként erejük-höz képest nagy szerü tényekre 's mi után látjuk, hogy honunk minden megyéi, hón iparkodnak a' nagy szerü cél elérésére, ugy hazánkba a' köz érdekért több egyesületek emelkednek fel — le győzve az elő ítélet szörnyü képeit, — oly hő buzgalommal lépünk mi fel küzdeni, megynk lelkes rendei által már létesítendő köz intézet költségei pótlásáért, mely megyénknek közvetlenül szorgalmi, közvetve pedig szellemi művelődését eszközölje.

»Azon temérdek intézetek sorát, melyekre egy telyes műveltségben létező provinciának szüksége lenne, itt elő adni, ugy hisszük szükségtelen — idő folytával, ha az akarát szorgalommal párosul — ugy hisszük, telyesen reményljük a' költő szava »Felvirágzik egykor e' haza« — bételyesedik, — de jelenlegi állásunkat tekintve, mi lenne egyik fő alapja Civilisátiónknak? reményljük a' börtönök 's így büntetések — újabb szerü rendezésében megnyugszunk.

»Ugy van a' börtönök elrendezése, azon napi tárgy alá-alá került — emberiség tekintetéből cél, — melynél jelen napjainkban nagyobb szerüt létre hozni lehet, — de cél irányosabbat, véljük nem. — Ha egy pillanatot vetünk ezeknek állásukra, a' javítás és büntetés más jótékonyabb eszméi villannak fel elméinkbe 's borzadással tekintünk a' hosszú pinczére, — honnan lélek rázólag, mint a' kárhozat odujából, hallik a' tompa moraj, 's a' lánczok csöreje, — ha gondolóra vesszük, hogy vallás, becsület, szeretet lánczai a' baromilag lett lealacsonyításban szét tépvék ezekben, 's javulás helyett csak makaességban álhatatos egyén kerül ki, — áldozatokra határoztuk el magunkat.

»Egyik nagyobb kötelességei a' Statusnak, hogy a' vétkes pölgárt javítsa, a' gonoszt elkülönözze. — Valyon ezen jelenlegi javítás' szerént, hasznos, 's becsületes polgárt, nyert e' a' társaság? — egy esetben állítom; — ha a' vérpadra lépett a' gonosz, 's a' tisztas pap szertartásos arczára, az idvezítő emlék keresztjére, és a' magosságra vetvén fel szeméit, ekkor villannak fel szent hit, emberiség, 's vétke iszonyatossága keblében, 's a' meg bánás utolsó perceiben, meg javulván, a' bakó élet rabló csapása alatt semmivé válik. — De mind ez tárgyunk erősbbségére csak mellékesen szolgál, vegyük, mi azt főbben érdekli. — A' henyeség e' fészket, kisebb nagyobb bünös, gonosz és vétkes gondatlansága, elítélt, 's büntetést váró lakja, — tanácskozás foly közöttök, melynek tárgyai bün, 's gonoszság, a' nem szánszándékos vétkes gonosz eszme cserélés által, vakmerőséget ölt, 's új világot alkotnak előtte a' kárhozat ördögei 's javulás helyett, rosz indulatu gonosztévökent lép ki 's átoként ül a' társaság felett. —

»Sokat lehetne elő sorolni célunk mellett, de hisszük egy futó tekin-tettel az életbe, felriad keblünkbe az érzés, mely az értelmet szólítja meg, ily fészket mi előbbi változtatására, mert hol eddig henyeség — ott munkás szorgalom, — hol bün eszmélet, — ott jobbulás, — hol erkölts vesztegetés, — ott az erény égi képei létesülendek.

»Mi után pedig megynk rendes üdvös határozatuk által ez intézetet nem sokkára létesítendik, az ehez megkivántató szükséges költségek pótolá-

sáért lépünk mi Thalia padjára, 's tisztelettel szölitjuk fel pölgár társainkat, hogy pölgári kötelességünknek pölgári kötelességet állítsanak szembe, 's szini mutatványainkat nem a művészetért, — de köz czélért minél számosabban látogassák. — Mi kötelességünknek tartjuk a' be jövendő pénz összes kezeléséről minden év végén, a' nyilvánosság utján számadásunkat közölni.

»1843-ik év Januárius 12-én Tisza Ujlak Megyebeli Egyesület által közintézetre. *Kérők.* Vigj. írta Kisfaludy Károly (Itt a személyek jegyzéke következik). Beléptijegy első helyek 20. második 10 p. kr.«

(Kivül: Méltóságos Báró Perényi Perény Gábor úr ö Nagyságának tisztelettel. N. Szölsös.)

V. J.

Adatok a keresdi nyomda történetéhez. A *Bethlen* Elektől föllállított, rövid életű keresdi nyomda történetéről semmit sem tudunk; jóformán *Bethlen* Farkas históriájának a *Thököly*-féle beütés (1690) alkalmával félbenmaradt példányai egyedüli emlékei a nagy áldozattal fentartott nyomdának, egyéb irodalmi nyomok eddigelé napvilágot nem láttak; magában a különben jókarban fentartott kastélyban manapság semmi sem mutatja, hogy ott valamikor nyomda is volt. Nem látszott tehát előttünk feleslegesnek annak a számadási feljegyzésnek közzététele, mely részben a nyomdafelszerelésekre, részben egyebekre vonatkozik s magától *Bethlen* Elektől származik; abból az esztendőből, mikor *Bethlen* Farkas históriáját nyomatni kezdték.

»Typographus Uraimék pénzbeli fizetéseket leváltak ez szerént: *Anno 1684.* die 20. Januarii. Kolozsvárat indulások előtt leváltak készpénzt hatvan forintot

Eodem anno circa 26. diem Martii. Keresden adatott az asszony ö kglmeknek negyven forintot

Die 7. Aprilis.¹ Adatott az ur kglme sotók és praelumhoz való egyetmások kiváltására két forintot és ötvennyolcz pénzt

Die 11. maii. Leváltak az urtól ö kglmetül negyven forintot i. e. fl. 40

1. Septembris. Keresden Székesi uramnak, hogy Colosvárra ment, attam

Srófháznak foglalásért fizettem az aranyművesnek

17. Decembris. Leváltak itt Keresden Székesi és Jakab deák uraimék száz forintot

20. Decembris két srófoz váltására leváltak

Anno 1685. 1. Junii. Szt. Miklósról (t. i. Bethlen-Szt-Miklós) küldett pénzt, ugymint nyolczvan forintot leváltak Székesi uram és Jakab deák.«

(A feljegyzés eredetije a gr. Bethlenek keresdi lt.-ban.) *Dr. Lukinich I.*

A Ráth Mór könyvkereskedő-czég jubileuma. A Ráth Mór könyvkereskedő-czég május elsején ünnepelte meg félszázados évfordulóját annak, hogy *Ráth* Mór 1857 május 1-én a czéget megalakította. *Ráth* Mór az akkori idők egyik leghíresebb könyvárusánál, *Geibelnél* tanult Szegeden és onnan Pestre került. Hogy üzletét megalapíthassa, tömérdek akadályt kellett leküzdenie. A Bach-korszak virágjában volt, s minden kultúrtörökvés

¹ Ez, valamint a következő dátumra írott feljegyzés, más kézzel van írva.

mögött forradalmi mozgalmat sejtettek. Mikor végre az akkori *Vastuskóhoz* címzett bérházban neve mint könyvkereskedő megjelent, a magyar világ színe-jáva támogatta vállalkozását. Még a 60-as években közreadta *Vörösmarty* munkáit, majd *Arany* János, *Eötvös* József, *Tompa* Mihály, *Tóth* Kálmán műveinek is ő lett a kiadója. A politika és irodalom nem egy jelese találkozott össze üzletében és *Deák* Ferencz is igen gyakran megfordult ott, *Ráth* Mór, becsülettel megfuttat életpálya után, immár évekkel ezelőtt pihenni tért s a jubiláló céget jelenleg *Gabos* Soma vezeti.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1907. július 1-től szeptember 15-ig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Besztercebánya :

Havelka József.

Rékácsaba :

Galli Béla.

Borossebes :

** »Uránia« kny. (Avarfy József és Peler Márton.)

Budapest :

Bakács Albert. VI., Szerescsen u. 3.

Bata János. VIII., Nap-u. 19.

**Bendiner Lipótné sz. Schacherl Amália.

V., Arany János u. 18.

Benes Sándor. VI., Dávid-u. 4.

Berger Árminné szül. Neuwald előbb Fried-

mann Malvína és Bokor Dezsőné szül.

Kleinmann Ludovika. VIII., Üllői-út 48.

**Blau Albert. VI., Szerescsen-u. 23.

**Fekete Miksa és Utassy Béla. V., Nádor-

utca 43.

**Fleischmann Frigyes Lipót és Kämpfner

Zsigmond. VI., Csengery-u. 86.

Fleischmann Frigyes. VI., Csengery-u. 86.

**Gonda János. V., Alkotmányu. 27.

**Grósz Baruch Bernátné sz. Minkus Al-

lina (üzletvezető Grósz Bertalan). VI.,

Fáy-u. 67.

Graffkai intézet és számlakönyvek gyára

r.-t. (üzletvezető Czettel Ödön). V., Bál-

vány-u. 12.

Hatton Nelly. V., Zoltán-u. 12.

Jadlovsky István. IX., Ferencz-körut 17.

**Krausz Manó és Berger Árminné szül.

Neuwald előbb Friedmann Malvína. VIII.,

Üllői-út 48.

**Medek Rajmond. VII., Rottenbiller-u. 19.

Molnár Ede. V., Alkotmány-u. 7.

Muskát Miksa. V., Hold-u. 27.

Pénzüntézetek és irodai felszerelések mű-

intézete r.-t. (üzletvezető Légrady Géza).

V., Váci-út 74.

**Reich Bernát és Grünwald Adolf. VI.,

Szondy-u. 8—10.

Rosenthal Gyula. VI. Proféla-u. 5.,

Rózsa Izidor. VI., Ó-u. 2.

Schmiedl Sándor és Schmiedl Sándorné

sz. Lautenburg Hermina. VI., Uj-u. 3.

**Vaszilievits Péter. IV., Molnár-u. 10

*Weisz L. és T. V., Csáky-u. 3.

Wellesz Béla. VI., Uj-u. 37.

Karánsebes :

Jakobovics József.

Kassa :

*Maczner Samu.

Mándok :

Klein Lajos.

Nagyberezna :

**Deutsch Herman.

Deutsch Hermanné és Steiger Sámuel.

Nagykanizsa :

Műnz Jenő és Balog Oszkár.

**Reisz Sarolta.

Nagyszombat :

Ij. Winter Salamon.

Temesvár :

Lackinger Károlyné szül. Just Róza.

Rodina János és társai (Rodina János,

Pescariu János és Ponta Péter).

Títel :

**Czája Alajos.

Szubotieski Szimó.

Pásztó :

*Nigrinyi Ferencz.

Szászváros :

*Tipographia noua.

Szered :

Neufeld Samu.

Székesfehérvár :

*Debrezényi István.

**Kusovits Lajos.

Ujverbász :

Boros György.

**Oberländer Fülöp.

Ungvár :

**Schilling testvérek.

Ungmegyeri könyvnyomda részvénytársaság

Zólyom :

Bertán Ede.